

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วนคือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียดดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชผักในจังหวัดอุดรธานี

1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาในการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือเป็นเกษตรกรที่ร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าการเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน (พืชผัก) ที่ผ่านกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรพืชผักและมีการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 19 หมู่บ้าน 10 อำเภอ ประชากรมีจำนวน 480 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีคำนวณของ Yamane ระดับความมีนัยสำคัญที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 228 ราย ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการจับสลาก เพื่อความแน่นอนในการกระจายตัวอย่างให้ทั่วกลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้การวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามปลายปิด และปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม พบว่าเกษตรกรครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.92 ปี ส่วนใหญ่สมรสแล้ว จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา และเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เกษตรกร มากกว่าครึ่งไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเกือบทั้งหมดได้รับความรู้ข่าวสารเทคโนโลยี การผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.3.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรมีการถือครองพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14.14 ไร่ มีพื้นที่นาเฉลี่ย 9.37 ไร่ พื้นที่ไร่เฉลี่ย 2.29 ไร่ พื้นที่สวนไม้ผล-ไม้ยืนต้นเฉลี่ย 0.48 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกผักเฉลี่ย 2.49 ไร่ ผักที่นิยมปลูกมากที่สุดได้แก่ ผักคะน้า ร้อยละ 26.32 ระยะเวลาในการปลูกพืชผักเฉลี่ย 9 ปี และมีการปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษเฉลี่ย 2 ปี ช่วงเวลาการปลูกผักมากที่สุด เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม ส่วนใหญ่ใช้แหล่งน้ำจากสระน้ำหรือหนองน้ำ ร้อยละ 47.80 เกษตรกรมีการประกอบอาชีพหลักในการทำนา ร้อยละ 67.10 อาชีพรองคือการทำสวนพืชผัก ร้อยละ 22.81 มีรายได้ภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 115,899.74 บาท มีรายจ่ายในการประกอบอาชีพการเกษตร เฉลี่ย 35,907.45 รวมรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 75,574.34 บาท แหล่งเงินทุนที่ใช้ทำการเกษตรส่วนใหญ่กู้เงินจากแหล่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนการจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่จะมีพ่อค้าคนกลางรับไปจำหน่าย

1.3.3 การยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่ผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษมีการยอมรับระดับค่อนข้างมาก โดยยอมรับในแต่ละด้านแตกต่างกันซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) **ด้านการคัดเลือกพื้นที่ปลูก** พบว่าเกษตรกรส่วนมากยอมรับในประเด็นควรเป็นพื้นที่ราบ น้ำไม่ท่วมขัง รองลงมายอมรับใกล้แหล่งน้ำสะอาดปราศจากสารปนเปื้อน และการคมนาคมขนส่งผลผลิตสะดวก ตลอดจนในประเด็นดินมีความอุดมสมบูรณ์สูง ค่าความเป็นกรดเป็นด่าง 6.0-6.5

2) **ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์** พบว่าเกษตรกรยอมรับมากในประเด็นการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ให้เหมาะกับสภาพดินฟ้าอากาศและฤดูปลูก และยอมรับมากในประเด็นการดูแลเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมีป้องกันเชื้อโรคต่างๆ การแช่เมล็ดพันธุ์ในน้ำอุ่น 50-55 องศาเซลเซียส นาน 10-15 นาที

3) **ด้านการจัดการดินและปุ๋ย** พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ยอมรับด้านการจัดการดินและปุ๋ย โดยการปรับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก การไถตากดิน 7-10 วันเพื่อกำจัดวัชพืช การใส่ปุ๋ยยูเรียเพื่อการเจริญเติบโตของพืชผัก การใส่

ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 หรือสูตร 13-13-21 เมื่อผักอายุได้ 3 หรือ 6 สัปดาห์ ปรับสภาพความเป็นกรดเป็นด่าง โดยการใส่ปูนขาวหรือปูนมาร์ลหรือปูนโดโลไมท์ อัตรา 200-300 กิโลกรัม/ไร่ การให้ธาตุอาหารเสริม ได้แก่ ธาตุแคลเซียมหรือแมกนีเซียมหรือฟอสฟอรัส หรือกำมะถันหรือโบรอนก่อนหรือหลังการปลูกพืชผัก

4) **ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช** พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับในประเด็นการใช้สารสกัดจากพืช เช่น สะเดา การใช้สารเคมีไม่ใช้สารเคมีที่มีฤทธิ์ตกค้างนาน 45 วัน ไม่เก็บเกี่ยวผลผลิตจำหน่ายหลังฉีดพ่นสารเคมีและยอมรับปานกลางในประเด็นการใช้สารชีวภัณฑ์ การใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาเพื่อควบคุมโรคพืชที่เป็นสาเหตุของโรครากเน่าและโรคโคนเน่า การใช้ไวรัส (NPV) กำจัดหนอน การใช้เชื้อแบคทีเรีย (BT) ผสมสารจับใบกำจัดหนอน และการใช้ไส้เดือนฝอยควบคุมด้วงหมัดผัก

5) **ด้านการเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว** พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ยอมรับในประเด็นเก็บเกี่ยวพืชผักในระยะที่มีอายุเหมาะสม ตัดแต่งพืชที่เน่าเสียออก เก็บเกี่ยวพืชผักโดยใช้กรรไกร หรือมีดตัด ถัดขนาดและคุณภาพก่อนออกจำหน่าย

1.3.4 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัย

จากสารพิษของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า อายุ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การรับข้อมูลข่าวสาร พื้นที่ปลูกผัก จำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรและมีผลต่อการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีผลในเชิงบวกต่อการยอมรับการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร คือ ตำแหน่งทางสังคมและรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนมีผลในเชิงลบต่อการยอมรับการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร คือ อายุ ระดับการศึกษา การรับข้อมูลข่าวสาร รายได้ทั้งหมดในครัวเรือน แหล่งน้ำในการปลูกผักและแหล่งเงินทุน

1.3.5 ปัญหาในการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร พบว่า

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาทุกในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีปัญหาในระดับมากในด้านดินและน้ำ เมล็ดพันธุ์ แรงงาน โรคและแมลง การใช้เทคโนโลยีการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ด้านต้นทุนและด้านการตลาด และมีปัญหาในระดับมากที่สุด ในด้านปัจจัยการผลิต

2. อภิปรายผล

จากการวิจัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยขอนำเสนออภิปรายผลเฉพาะประเด็นที่สำคัญๆ

ดังต่อไปนี้

2.1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

2.1.1 อายุ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีอายุเฉลี่ย 48.92 ปี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมโชค ฅ นคร (2548 : 33) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในกลุ่มอายุ 41-50 ปี มากกว่าหนึ่งในสาม ทำนองเดียวกันกับ นันทวัน ทองเบญญ์ (2546 : 45) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในกลุ่มอายุ 41 - 50 ปี มากที่สุด ซึ่งคล้ายกับ วิศิษฐ์ ไผ่จันทร์ (2544 : 56) ที่ได้ศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไหม ส่วนมากมีอายุในช่วง 41-50 ปี และขณะเดียวกัน ศิวะ ตะเคียนสก (2544 : 56) ได้ศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้จัดทำแปลงทฤษฎีใหม่ ส่วนมากมีอายุในช่วง 41-50 ปี แสดงให้เห็นได้ว่าเกษตรกรมีอายุช่วง 41-50 ปี มากที่สุดเป็นวัยที่สามารถใช้แรงงานได้ เป็นช่วงวัยที่สะสมประสบการณ์ ความอดทนในการผลิตพืชผักที่ปลอดภัยจากสารพิษได้

ส่วนการศึกษาความสัมพันธ์ของอายุกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมโชค ฅ นคร (2548 : 56) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกผักปลอดสารพิษคล้ายกับการศึกษาของ อมรรัตน์ สง่าภาพ (2545 : 97) ที่พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการจัดการกับศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสาน เช่นเดียวกับ วิศิษฐ์ ไผ่จันทร์ (2544 : 36) ได้ศึกษา พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมวันอ่อน และไหมวัยแก่ และทำนองเดียวกับ พิมพ์พิศ ทีฆะเนตร์ (2539 : 60) ได้ศึกษา พบว่า อายุของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตหน่อไม้ฝรั่ง

2.1.2 การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรและเกษตรกรจะเข้าเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมากกว่า 1 กลุ่ม โดยเฉพาะเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพร่วมกับกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ บรรเจิด ศรีชูเปี่ยม (2534: 71) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ทำนองเดียวกับ สมศรี บุญเรือง (2538: 48) พบว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรและมีผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรเป็นส่วนน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของ เรขา ศิริเลิศวิมล (2543: 101) พบว่าการเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการยอมรับเทคโนโลยีและการที่เกษตรกรเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตรจะมีการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกผักกางมุ้งมากด้วย สอดคล้องกับ วิยะดา

พงษ์ชัยชนานนท์ (2538: 320) ได้ศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตของเกษตรกร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมุ่งผลประโยชน์ในด้านเงินทุน ด้านการจัดการปัจจัยการผลิต ส่วนการรวมกลุ่มเพื่อรองรับความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ

2.1.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษในระดับมากที่สุด จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล และรองลงมา รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ วารสาร ซึ่งสอดคล้องกับ เรขา ศิริเลิศวิมล (2543 :60) ที่ได้ศึกษาพบว่า เกษตรกรได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการปลูกผักกางมุ้งจากสื่อบุคคลและสื่อมวลชน โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐมากที่สุด ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจาก 3 - 4 แหล่ง เช่นเดียวกับ บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2544: 90-93) ได้กล่าวถึงหลักการที่จะเสริมการแพร่กระจายการยอมรับแนวความคิดใหม่ๆ คือ วิธีการใช้ในการส่งเสริมและเผยแพร่หลายวิธีพร้อมกัน

สำหรับความสัมพันธ์ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ สอดคล้องกับ Rogers อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2544:304) และ Roger and Shoemaker อ้างถึงใน ทศพร เบญจพงษ์ (2540: 9-12) ได้กล่าวถึงช่องทางการสื่อสารว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับ และเช่นเดียวกับ เรขา ศิริเลิศวิมล (2543: 102) ที่ได้ศึกษาพบว่า การเปิดรับข่าวสารและการจำนวนแหล่งข่าวสารมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีทั้งอาจเนื่องมาจากได้รับข่าวสารของเกษตรกร ถ้าเกษตรกรมีความสนใจ ตั้งใจที่จะปฏิบัติตามข่าวสาร คำแนะนำก็จะเกิดการยอมรับ แต่ถ้ารับข่าวสารจำนวนมากหรือหลายทางไม่นำไปปฏิบัติ ก็ไม่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีเช่นกัน

2.1.4 พื้นที่ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ มีพื้นที่ปลูกผักไม่เกิน 1 ไร่ ซึ่งใกล้เคียงกับ ประโชติ นิรัตน์ (2547: 44) เกษตรกรมากกว่าสองในสามมีพื้นที่ปลูกผัก ระหว่าง 1 - 2 ไร่ และรองลงมา มีพื้นที่ปลูกพืชผักน้อยกว่า 1 ไร่ สำหรับความสัมพันธ์ของพื้นที่ขนาดเล็กสามารถจัดการปฏิบัติการปลูกดูแลรักษาได้อย่างทั่วถึงเพราะเป็นการทำอย่างประณีต ทำให้พืชผักปลอดภัยได้

2.1.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน และมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.7 คน ซึ่งสอดคล้องกับ อมรรัตน์ สว่างลาภ (2545: 52) ที่ได้ศึกษาเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน พบว่า มีแรงงานเฉลี่ย 2.28 คน ทำนองเดียวกับการศึกษาของ เรขา ศิริเลิศวิมล (2548: 48) ที่ได้ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกผักกางมุ้งซึ่งได้กล่าวถึงจำนวนแรงงานที่ใช้ในการประกอบอาชีพการเกษตรโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 1 - 2 คน

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ของแรงงานในครัวเรือนกับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ พบว่าแรงงานในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ของการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพ์พิศ ทิฆะเนตร์ (2548: 48) ที่ได้ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกหน่อไม้ฝรั่งพบว่าแรงงานในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตหน่อไม้ฝรั่งของเกษตรกร

2.2 ระดับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกร

ผลการวิจัย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษยอมรับในระดับมากที่สุดด้านการคัดเลือกพื้นที่ปลูก ด้านการจัดการดินและปุ๋ย ด้านการเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และยอมรับในระดับมาก ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของ วิศิษฐ์ ไผ่จันทร์ (2544: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี เช่นเดียวกับการศึกษาของ นันทวัน ทองเบญญ์ (2546: 77) ที่ได้ศึกษาการยอมรับของเกษตรกรที่มีต่อการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมและเช่นเดียวกับการศึกษาของ สมโชค ณ นคร (2548: 49) ที่ได้ศึกษา การยอมรับการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษของเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนในด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ยอมรับในระดับปานกลาง ในประเด็นการใช้กับดักกาวเหนียวเพื่อล่อแมลงประมาณ 60 - 70 กับดัก/ไร่ การใช้กับดักแสงไฟล่อแมลงประมาณ 1 - 2 กับดัก/ไร่ การใช้พลาสติกสีเทาคลุมแปลง เพื่อป้องกันโรคแมลงและคลุมวัชพืช การใช้สารชีวภัณฑ์ ซึ่งสาเหตุการยอมรับใช้ระดับปานกลางอาจมาจากสาเหตุของความยุ่งยากวัสดุมีราคาแพง สารชีวภัณฑ์ไม่มีจำหน่ายในท้องถิ่น

2.3 สภาพปัญหาของเกษตรกร

สภาพปัญหาของเกษตรกรในการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ พบว่า เกษตรกรยังมีปัญหาด้านปัจจัยการผลิต มีราคาแพงไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมีและปัญหาด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ราคา ไม่พอใจ เพราะผลผลิตที่ได้ราคาไม่แตกต่างจากผักทั่วไปนัก และกลุ่มบริโภคให้ความสำคัญในเรื่องการบริโภคพืชผักปลอดภัยน้อย

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง มีการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักมากที่สุดด้านการคัดเลือกพื้นที่ปลูก ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์ ด้านการจัดการดินและ

ปุ๋ย ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในประเด็น การใช้สารสกัดจากพืช เช่น สะเดา และการใช้สารเคมี โดยไม่ให้มีฤทธิ์ตกค้างนาน 45 วัน และไม่เก็บผลผลิตจำหน่ายหลังจากฉีดพ่นสารเคมี และด้านการเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นการขยายผลให้เกษตรกรทั่วไปได้นำไปปฏิบัติตามและยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักในประเด็นดังกล่าว นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรควรเน้นการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรพืชผัก เพื่อเพิ่มทักษะให้เกษตรกรในการวิเคราะห์ศึกษาเปรียบเทียบข้อแตกต่างที่ปฏิบัติงานจริง กับกรณีศึกษาเฉพาะด้าน

2) ส่วนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่มีการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักระดับปานกลาง ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในประเด็น การใช้กับดักกาวเหนียวเพื่อล่อแมลงประมาณ 60-70 กับดัก/ไร่ การใช้กับดักแสงไฟล่อแมลง ประมาณ 1-2 กับดัก/ไร่ การใช้พลาสติกสีเทาคลุมแปลงเพื่อป้องกันโรคแมลงและคลุมวัชพืชและใช้สารชีวภัณฑ์ เช่น การใช้ไวรัส (NPV) กำจัดหนอน การใช้เชื้อแบคทีเรีย (BT) ผสมสารจับใบกำจัดหนอน การใช้ไส้เดือนฝอยควบคุมด้วงหมัดผัก และการใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อควบคุมโรคพืชที่เป็นสาเหตุของโรคเน่า โรคโคนเน่า และโรคเน่าของดิน ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร ศูนย์บริหารและกำจัดศัตรูพืช สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการรณรงค์ส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้สารชีวภัณฑ์ และหาวิธีการผลิตสารชีวภัณฑ์ราคาถูกจำหน่ายให้เกษตรกร และมีสถานที่จำหน่ายในท้องถิ่น

3) จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ ได้แก่ อายุ การเป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พื้นที่ปลูกผัก และจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรและเกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ ควรพิจารณาถึงอายุของเกษตรกร การเป็นสมาชิกของสถาบันเกษตรกรก็มีผลในการรับรู้และยอมรับนำไปปฏิบัติตาม เพราะการเป็นสมาชิกจะต้องมีการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้พื้นที่ปลูกผักและจำนวนสมาชิกที่เป็นแรงงาน ก็เป็นส่วนสำคัญ ในการส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ เพราะเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกผักมากจะทำให้การดูแลรักษาไม่ทั่วถึง และ สมาชิกที่เป็นแรงงานไม่พอเพียง ด้านสภาพปัญหาของเกษตรกรในการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษ จากการศึกษาดังกล่าวพบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี มีราคาแพงและปัญหาด้านการตลาดพบว่า ผลผลิตขายได้ราคาไม่แตกต่างจากพืชผักทั่วไป กลุ่มผู้บริโภคให้ความสำคัญในการบริโภคพืชผักปลอดภัยจากสารพิษน้อย ข้อเสนอแนะ ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ส่วนปัญหาด้านการตลาดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนกระทรวง

พาณิชย์ ควรประสานงานมีการบูรณาการด้านการจัดการคุณภาพสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน และให้มีสถานที่จำหน่ายที่ชัดเจนในระดับจังหวัด

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาการยอมรับการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษในระดับตำบลและรายพืชเพื่อความชัดเจน

3.2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษแต่ละเทคโนโลยีว่ามีประสิทธิภาพหรือความยากง่าย ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ อย่างไร

3.2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตพืชผักปลอดภัยจากสารพิษกับการผลิตพืชผักปกติของเกษตรกร เพื่อนำมาวางแผนการพัฒนาต่อไป

3.2.4 ควรศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะเกษตรกรที่ร่วมโครงการ GAP พืชผักที่ได้รับรองฟาร์มตามระบบการจัดการคุณภาพ GAP พืชว่าเป็นอย่างไร